

MEDIARECHT

AAK20188563

J.M. Breemen & V.E. Breemen**Regelgeving en beleid**

In december 2017 is in een rapport aan de bel getrokken over het functioneren van het Huis voor Klokkenluiders (zie M. Ruys, *Advies voor een herstart van het Huis voor klokkenluiders: advies, onafhankelijk onderzoek en preventie*, 2017). Aanleiding waren verschillen van inzicht binnen het bestuur over de strategie van het Huis, dat bij de oprichting in 2016 de meerledige taak kreeg van bescherming van klokkenluiders, onafhankelijk onderzoek en voorlichting (zie de aanbiedingsbrief van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 14 december 2017). Direct nadat het Huis in 2016 van start ging (zie *KwartaalSignaal* 139, p. 8075), werd het overspoeld met meldingen, terwijl de wijze waarop de taak ingevuld moest worden intern niet duidelijk was. Het rapport, dat het wettelijke en organisatorische kader voor de uitoefening van de taak onderzoekt, komt nu met adviezen over de concrete

inrichting van het Huis en de bestuurlijke structuur. Op basis van de conclusies van het onderzoek wordt een voorstel gedaan voor een doorstart richting het 'Huis 2.0' waarin de taken onder één dak worden uitgevoerd in onderlinge verbinding, waardoor ze elkaar kunnen versterken.

De Raad van Europa heeft op 31 oktober 2017 een rapport gepubliceerd over desinformatie in de mondiale mediaomgeving (C. Wardle & H. Derakhshan, *Information Disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making*, Straatsburg 2017, beschikbaar via www.coe.int). Het rapport gaat in op de opkomst van desinformatie-campagnes en de manier waarop ze, met gebruik van social media, bijdragen aan een staat van wereldwijde informatiewanorde. Het onderzoek resulteert in een conceptueel kader en structuur voor dialoog over het onderwerp tussen beleidsmakers, wetgevers en onderzoekers. Ook worden 35 aanbevelingen gedaan voor de aanpak van desinformatie door belanghebbenden. De onderzoekers hebben er expliciet van afgezien om de term 'fake news' te gebruiken, omdat dit geen recht zou doen aan de gecompliceerdheid van het bredere fenomeen van 'informatie-vervuiling', en politici deze term te pas en te onpas gebruiken. Verder wordt gewezen op risico dat het vertrouwen van het publiek in online informatie zal dalen.

In de EU-context wordt het begrip 'fake news' wel gebruikt: de Europese Commissie heeft op 13 november 2017 een publieke consultatie geopend over dit onderwerp (zie de website van de Europese Commissie). Tot 23 februari konden belanghebbenden, waaronder burgers, *social media platforms*, nieuwsorganisaties, academici en maatschappelijke organisaties de questionnaire invullen. Doel is om de effectiviteit van de huidige benadering van 'nepnieuws' te evalueren en de verantwoordelijkheden van betrokkenen te bepalen met het oog op te ontwikkelen beleid. Daarom kunnen de deelnemers aan de consultatie hun zienswijze geven over de definitie van 'fake information' en de online verspreiding ervan, de maatregelen die al worden genomen door de verschillende belanghebbenden, en ideeën voor toekomstige actie om de kwaliteit van informatie te bevorderen. Centrale principes zijn vrijheid van meningsuiting, pluralisme en het recht op diverse en betrouwbare informatie.

Rechtspraak

Het Gerechtshof Arnhem behandelde in december jl. een 'klassieke' mediarecht-zaak (Hof Arnhem-Leeuwarden 19 december 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:11182, 200.226.881/01), namelijk één waarin het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, waaronder het recht op bescherming van de goede naam en reputatie, en de vrijheid van meningsuiting moeten worden afgewogen. De zaak betreft de verslaggeving van de AVROTROS over een al jarenlange slepende en uit de hand gelopen burenruzie die landelijk media-aandacht heeft getrokken, uitgezonden in het televisieprogramma EenVandaag in 2009, 2016 en 2017. De zaak betreft in het bijzonder de uitzending van 12 augustus 2017. De voorzieningenrechter had

geoordeeld dat het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer zwaarder diende te wegen in deze zaak, en beval AVROTROS om de uitzending te verwijderen van de website van EenVandaag; diverse sociale media en zoekmachines te benaderen met het verzoek ter verwijdering uit de zoekresultaten; en 7 dagen lang een rectificatie op de website van EenVandaag te plaatsen.

Volgens het hof wordt inderdaad inbreuk gemaakt op dit recht door de AVROTROS met een foutieve mededeling omtrent de aanleiding van het conflict, met name de volgende stelling:

'Het conflict begint in 2000 als de familie [geïntimeerde] hun huis, hierboven in beeld koopt naast [B]. [B] heeft recht van overpad, maar dat wordt betwist door [geïntimeerde]. Gek, want zonder dat overpad kan [B] helemaal niet in zijn huis komen.'

Door deze onjuiste mededeling van de verslaggeefster wordt een vertekend beeld gegeven van het conflict en de rol van de geïntimeerde daarin. Deze mededeling kan worden opgevat alsof de geïntimeerde het conflict zelf heeft veroorzaakt door zijn eigen onredelijke gedrag. De feiten bieden geen ondersteuning voor deze opvatting. Daarom, en gelet op de emotionele schade die geïntimeerde aanvoert te lijden, vormt het door AVROTROS geschetste beeld een ernstige aantasting van diens recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, waaronder het recht op bescherming van de goede naam en reputatie. Volgens het hof weegt het recht om hiervan gevrijwaard te blijven in dit geval zwaarder dan het recht van AVROTROS op vrijheid van meningsuiting (r.o. 5.20).

De volgende vraag is dan of de maatregel tot verwijdering van de uitzending noodzakelijk en proportioneel is. Volgens het hof is dit niet het geval en is ook de opgelegde rectificatie te vergaand ('Op 12 augustus 2017 heeft Avrotros in het televisieprogramma EenVandaag aandacht besteed aan het conflict tussen de familie [geïntimeerde] en de heer [B]. De voorzieningenrechter van de rechtbank Midden-Nederland heeft bij vonnis in kort geding van 9 oktober 2017 geoordeeld dat wij dit op een onjuiste en onzorgvuldige wijze gedaan hebben en daarmee onrechtmatig ten opzichte van [geïntimeerde] gehandeld hebben.') en had AVROTROS kunnen volstaan met een mededeling dat bovenstaande stelling onjuist is. AVROTROS heeft echter al de door voorzieningenrechter bevolen rectificatie geplaatst. Conclusie: hoewel het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer in dit geval prevaleert boven de vrijheid van meningsuiting, zijn de opgelegde maatregelen niet noodzakelijk en proportioneel.

In de zaak *MAC TV S.R.O. t. Slowakije* (EHRM 28 november 2017, 13466/12) gaat het om een soortgelijke belangenafweging als in de zaak hierboven. Het EHRM beoordeelt de afweging tussen de vrijheid van meningsuiting, en in het bijzonder het gebruik van kritiek, sarcasme en ironie in een journalistieke uiting, en de menselijke waardigheid van 'anderen', als beschermd onder artikel 19(1) (a) van de Slowaakse Mediawet. De applicant, exploitant van twee private televisiekanalen en omroep van televi-

sieprogramma JOJ Plus, vond dat zijn recht op vrijheid van meningsuiting (art. 10 EVRM) geschonden was door een besluit van de Broadcasting Council van Slowakije (*Rada pre vysielanie a retransmisiiu*). Volgens dit besluit zou applicant met de uitzending van een commentaar op de voormalige Poolse president Lech Kaczynski, zijn overlijden als gevolg van een vliegtuigcrash, de reacties daarop, en zijn politieke zienswijzen in strijd handelen met regelgeving over respect voor de menselijke waardigheid van anderen. Vooral de volgende uiting werd problematisch geacht: ‘I am sorry, but I do not pity the Poles. I envy them.’ De applicant kreeg een boete van 5.000 euro. Volgens de Broadcasting Council was dit noodzakelijk in een democratische samenleving ter bescherming van het recht op menselijke waardigheid. Dit besluit werd later bevestigd door nationale rechtbanken.

Onder verwijzing naar eerdere rechtspraak onderstreept het EHRM het belang van een vrij politiek debat en stelt dat de grenzen aan toelaatbare kritiek breder worden getrokken als het om politici gaat dan wanneer het private personen betreft (par. 38, par. 44). Het hof stelt vast dat het uitgezonden commentaar het overlijden van de voormalige president behandelt *in de context* van de zienswijze van de applicant op zijn politieke opvattingen. De reactie van de applicant op het politieke beleid en conservatisme van de overleden publieke persoon betreffen een zaak van publiek belang. Bovendien moet het commentaar in zijn totale (politieke) context worden geplaatst (par. 45, par. 48, par. 49). Zo beschouwd, stelt het hof, kan het commentaar niet gezien worden als een ongegronde, persoonlijke aanval op of belediging van Lech Kaczynski. Ook al voerde het commentaar een sarcastische en negatieve toon ten opzichte van zijn politieke ideologie, geeft de titel (‘Compassion in Accordance with Protocol’) volgens het hof uiting aan het tweeledige karakter van het commentaar: enerzijds wat de menselijke tragedie van het overlijden van Kaczynski betreft, en anderzijds de mening van de journalist met betrekking tot zijn beleid. Journalistieke vrijheid strekt zich ook uit tot overdrijving en provocatie, en volgens het hof heeft de journalist in dit geval de grenzen van de vrijheid van meningsuiting als beschermd onder artikel 10 EVRM niet overschreden (par. 49, par. 50). Het commentaar spoort noch lof voor de dood van de president aan, noch betreft het haatzaaien (par. 55). Bovendien is de beklagde procedure op eigen initiatief gestart door de Broadcasting Council, en niet op aanvraag van de nabestaanden van de president, het Poolse volk of de Poolse autoriteiten (par. 56). Alles bij elkaar genomen, is niet aangetoond dat de maatregel die de rechten van de applicant als beschermd onder artikel 10 EVRM beperkt noodzakelijk was in een democratische samenleving: artikel 10 EVRM is geschonden.

- T. McGonagle, “Fake news”: False fears or real concerns?, *Netherlands Quarterly of Human Rights* (35) 2017, afl. 4, p. 203-209;
- S. Moll, ‘Ontwerp Uitvoeringswet AVG zet journalistiek op achterstand’, *Mediaforum* 2017, afl. 5, p. 141;
- S. Schroff, *Who owns the broadcasting archives? Unravelling copyright ownership of broadcast content*, Amsterdam: deLex 2017;
- P. Verweijen, ‘Rechtbanktekeningen nopen tot een herziening van de Persrichtlijn’, *NJB* 2017, afl. 42, p. 3074-3078;
- D. Voorhoof, ‘Boekbespreking: Egbert Dommering – Het verschil van mening. Geschiedenis van een verkeerd begrepen idee’, *Mediaforum* 2017, afl. 5, p. 177-179.

Literatuur

- S. Eskens, N. Helberger & J. Möller, ‘Challenged by news personalisation: five perspectives on the right to receive information’, *Journal of Media Law* (9) 2017, afl. 2, p. 259-284;